

S T A N O V I S K O

komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím k postupu RTVS pri vymáhaní premičaných koncesionárskych poplatkov od ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím

Od roku 2017 prešetrujem podnety, v ktorých ma osoby so zdravotným postihnutím upozorňujú na postup Rozhlasu a televízie Slovenska (ďalej len „RTVS“). RTVS vymáha koncesionárske poplatky od osôb s ťažkým zdravotným postihnutím, ktoré nepreukázali nárok na oslobodenie v zákonom určenej lehote. Občanom zasiela výzvy na úhradu nedoplatku koncesionárskeho poplatku, často **aj po uplynutí premičacej doby**. Osoby so zdravotným postihnutím by pritom mali byť od platenia koncesionárskych poplatkov automaticky oslobodené.

Ako komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím podávam k uvedenému problému nasledovné stanovisko:

Podľa zákona č. 340/2012 Z. z. o úhrade za služby verejnosti poskytované Rozhlasom a televíziou Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o úhrade za služby poskytované verejnosti“) **je platiteľom úhrady fyzická osoba, ktorá je evidovaná dodávateľom elektriny v evidencii odberateľov elektriny v domácnosti ako odberateľ elektriny v domácnosti v odbernom mieste pre spotrebu v byte alebo v rodinnom dome.**

Mesačná výška úhrady je 4,64 EUR. Povinnosť platiť úhradu vzniká od nasledujúceho mesiaca po podpísaní zmluvy s dodávateľom elektriny.

Podľa § 5 zákona o úhrade za služby poskytované verejnosti **od povinnosti platiť úhradu je oslobodený platiteľ, ak žije v domácnosti s fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá má na adrese odberného miesta tohto platiteľa trvalý pobyt, alebo sám je fyzickou osobou s ťažkým zdravotným postihnutím a vznik tejto skutočnosti oznámi a zároveň preukáže vyberateľovi úhrady.**

Nárok na oslobodenie od povinnosti platiť koncesionársky poplatok vzniká od prvého dňa kalendárneho mesiaca nasledujúceho po kalendárnom mesiaci, v ktorom platiteľ oznámil a preukázal vznik skutočnosti.

Právna úprava účinná do 31. decembra 2012 umožňovala oslobodiť platiteľa od povinnosti platiť koncesionársky poplatok so spätnou platnosťou.

Podľa zákona o úhrade za služby poskytované verejnosti, **účinného od 1. januára 2013, bol každý platiteľ (teda aj osoby so zdravotným postihnutím) povinný preukázať nárok na oslobodenie od platenia koncesionárskeho poplatku do 31. marca 2013, resp. do 30. júna 2013.**

V prípade, ak platiteľ nárok na oslobodenie **nepreukázal, vznikla mu povinnosť platiť koncesionársky poplatok odo dňa evidencie u dodávateľa elektriny až do preukázania nároku na oslobodenie od platenia koncesionárskeho poplatku RTVS.**

Podľa ustanovenia § 8 ods. 1 zákona č. **176/2015 Z. z.** o komisárovi pre deti a **komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov **sa komisár pre osoby so zdravotným postihnutím podieľa na ochrane práv osôb so zdravotným postihnutím podporou a presadzovaním práv priznaných osobe so zdravotným postihnutím medzinárodnými zmluvami**, ktorými je Slovenská republika viazaná.

Citované ustanovenie odkazuje na **Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím** (ďalej len „Dohovor“), publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 317/2010 Z. z. a **Opčný protokol** k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 318/2010 Z. z.. Dohovor je pre Slovenskú republiku záväzný dňom 25. júna 2010.

Podľa **Článku 13 ods. 1 Dohovoru sú zmluvné strany povinné osobám so zdravotným postihnutím zabezpečiť účinný prístup k spravodlivosti** na rovnakom základe s ostatnými, a to aj poskytnutím procesných a veku primeraných úprav s cieľom uľahčiť im účinné plnenie ich úlohy priamych a nepriamych účastníkov vrátane úlohy svedkov, vo všetkých súdnych konaniach, a to aj vo fáze vyšetrovania a predbežného konania.

Právo na primeranú životnú úroveň a sociálnu ochranu garantuje **Článok 28 Dohovoru**.

Podľa citovaného článku Dohovoru zmluvné strany uznávajú **právo osôb so zdravotným postihnutím na primeranú životnú úroveň pre ne aj pre ich rodiny** vrátane dostatočnej výživy, oblečenia a ubytovania a na ustavičné zlepšovanie životných podmienok a **podniknú príslušné kroky, ktorými zaručia a presadia uplatňovanie tohto práva bez diskriminácie** na základe zdravotného postihnutia.

Zmluvné strany **uznávajú právo osôb so zdravotným postihnutím na sociálnu ochranu** a na využívanie tohto práva bez diskriminácie na základe zdravotného postihnutia a **podniknú príslušné kroky, ktorými zaručia a presadia uplatňovanie tohto práva** vrátane týchto opatrení s cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím **prístup k vhodným a cenovo dostupným službám**, pomôckam a k iným formám pomoci pre potreby súvisiace so zdravotným postihnutím.

Právna úprava, podľa ktorej v prípade, že platiteľ nárok na oslobodenie od povinnosti platiť koncesionársky poplatok v zákonom stanovenej lehote nepreukázal, má za následok **vznik povinnosti platiť koncesionársky poplatok odo dňa, kedy bol evidovaný u dodávateľa elektriny ako odberateľ elektriny až do preukázania nároku na oslobodenie od platenia koncesionárskeho poplatku RTVS**, ako aj **postup RTVS**, ktorá vymáha nedoplatky od osôb s ťažkým zdravotným postihnutím za niekoľko rokov spätne (dokonca aj po uplynutí premlčacej doby), je v rozpore s vyššie uvedenými ustanoveniami Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, ako aj v rozpore s dobrými mravmi.

V dôsledku takejto právnej úpravy **dochádza postupom RTVS k zhoršovaniu finančnej situácie osôb s ťažkým zdravotným postihnutím**.

RTVS svojím postupom pri vymáhaní nedoplatkov koncesionárskych poplatkov od osôb s ťažkým zdravotným postihnutím sústavne ohrozuje základné právo na primeranú životnú úroveň a sociálnu ochranu, ktoré osobám so zdravotným postihnutím garantuje Článok 28 ods. 2 písm. a) Dohovoru.

Osoby so zdravotným postihnutím by mali byť od platenia koncesionárskych poplatkov automaticky oslobodené. RTVS vôbec nezohľadňuje situáciu, v akej sa osoby s ťažkým zdravotným postihnutím nachádzajú (nízky príjem, zdravotné postihnutie).

Generálnemu riaditeľovi RTVS som v liste zo dňa 23. apríla 2018 odporučila, aby s prihladením na finančnú situáciu osôb so zdravotným postihnutím, ako aj na ohrozovanie ich práva na primeranú životnú úroveň a sociálnu ochranu, RTVS **prehodnotila povinnosť osôb s ťažkým zdravotným postihnutím platiť koncesionárske poplatky iba na základe tej skutočnosti, že si tieto osoby nesplnili svoju povinnosť oznámiť a preukázať nárok na oslobodenie od platenia koncesionárskeho poplatku v zákonom stanovenej lehote (do 31. marca 2013, resp. do 30. júna 2013).**

Ďalej som generálneho riaditeľa RTVS požiadala, aby **RTVS nepokračovala vo vymáhaní nedoplatkov od osôb s ťažkým zdravotným postihnutím, a aby v prípadoch, ak osoby so zdravotným postihnutím nedoplatky už zaplatili, im RTVS zaplatené úhrady vrátila.**

RTVS vo svojom písomnom stanovisku zo dňa 14. mája 2018 uviedla, že podľa zákona o úhrade za služby poskytované verejnosti, účinného od 1. januára 2013, vzniká povinnosť platiteľovi, tzn. fyzickej osobe evidovanej dodávateľom elektriny v byte alebo v rodinnom dome prihlásiť sa do evidencie platiteľov úhrady do 30 dní.

RTVS poukázala na znenie § 9 ods. 6 písm. a) zákona o úhrade za služby poskytované verejnosti, podľa ktorého je platiteľ povinný písomne oznámiť vyberateľovi úhrady do 30 dní odo dňa, kedy došlo k skutočnosti, vznik, zmenu alebo zánik povinnosti platiť úhradu a zároveň túto skutočnosť preukázať. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že **platiteľ je povinný prihlásiť sa do evidencie platiteľov a uplatniť si nárok na úľavu.**

RTVS vo svojom stanovisku ďalej uviedla, že **osoby s ťažkým zdravotným postihnutím alebo platitelia žijúci s osobou s ťažkým zdravotným postihnutím nie sú od povinnosti platiť koncesionársky poplatok automaticky oslobodené, ale nárok na oslobodenie si musia uplatniť a preukázať vyberateľovi úhrady. Do preukázania nároku na oslobodenie je platiteľ úhrady povinný koncesionársky poplatok platiť.**

RTVS sa tiež vyjadrila, že zákon o úhrade za služby poskytované verejnosti nestanovuje vyberateľovi úhrady prihlasovať platiteľov do evidencie platiteľov, ale **povinnosť je na platiteľovi.**

Ďalej uviedla, že vyberateľ úhrady postupuje **rovnako voči všetkým dlžníkom a dlh na koncesionárskych poplatkoch umožňuje uhradiť maximálne v priebehu dvanástich mesiacov.**

RTVS tiež poukázala na to, že zákon o úhrade za služby poskytované verejnosti **neumožňuje vyberateľovi úhrady zohľadňovať situáciu platiteľov úhrady a ich nízky príjem, ani nedoplatok na koncesionárskom poplatku odpustiť alebo znížiť**.

RTVS naďalej **zasiela občanom výzvy na úhradu nedoplatku koncesionárskeho poplatku za niekoľko rokov spätne (10 až 15 rokov), dokonca aj po uplynutí premlčacej doby** ! RTVS svoj postup pri vymáhaní niekoľko rokov premlčaných koncesionárskych poplatkov od ľudí so zdravotným postihnutím **nezmenila, takéto vymáhanie práva možno hodnotiť ako šikanózne, hoci je v súlade so zákonom**. Tu je totiž problém v tom, že RTVS v predchádzajúcich rokoch nespravovalo svoje pohľadávky spôsobom, ako sa očakáva od riadneho hospodára. Ak by pohľadávky spravovali pravidelne (najneskôr pred uplynutím trojročnej premlčacej lehoty) mnohí ľudia by zistili uvedený problém a následne ho mohli riešiť.

Veľa ľudí so zdravotným postihnutím ani nevie, že v prípade, ak ide o **nedoplatok starší ako tri roky**, môže **namietat' premlčanie**. A tak často zo strachu a z nevedomosti zaplatia aj koncesionárske poplatky, ktoré by platiť nemuseli, ak by si **námietku premlčania uplatnili**.

V tejto súvislosti si dovoľujem vyzvať všetkých občanov, ktorým bola od RTVS doručená výzva na úhradu nedoplatku za **obdobie viac ako tri roky**, aby mi túto skutočnosť oznámili a podali na Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím podnet.

Zároveň všetkým občanom odporúčam, aby na tieto výzvy RTVS okamžite reagovali a **namietali premlčanie časti pohľadávky staršej ako tri roky**.

Súčasne odporúčam, aby občania písomne na adresu RTVS oznámili:

Meno, priezvisko, adresa identifikácia platiteľa/ Variabilný symbol

Vec: Uplatnenie námietky premlčania

Dňa mi bola doručená výzva na úhradu nedoplatku vo výške EUR.

Týmto si uplatňujem námietku premlčania na pohľadávky staršie ako 3 roky odo dňa doručenia výzvy, t.j. do

Dátum

podpis

Aj naďalej zastávam názor, že osoby s ťažkým zdravotným postihnutím by mali byť **od povinnosti platiť koncesionársky poplatok automaticky oslobodené tak, ako to platilo do 31. decembra 2012**.

V roku 2019 aj 2020 som **ministerke kultúry** navrhla **pracovné stretnutie**, ktorého predmetom malo byť **prerokovanie postupu RTVS pri vymáhaní nedoplatkov koncesionárskych poplatkov** od osôb so zdravotným postihnutím

a **zmena zákona o úhrade za služby poskytované verejnosti**. Pani ministerka k dnešnému dňu na moje pozvánky nereagovala.

V súčasnosti platný **zákon o úhrade za služby poskytované verejnosti je nevyhnutné zmeniť**. Aj v tomto období som navrhla zmenu zákona zaradiť do legislatívneho plánu úloh vlády SR na rok 2021. Pripomienka bola akceptovaná, čo znamená, že zmena by mala byť predložená v tomto roku.

V Bratislave 10.2.2021.

Spracovala: JUDr. Eva Arnoldová

JUDr. Zuzana Stavrovská
komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím